

Mi smo **padli** za sto let

Dr. LUDVIK TOPLAK, častni občan Maribora, nekdanji rektor mariborske univerze in veleposlanik v Vatikanu

VANESSA ČOKL

Skoraj desetletje je vodil Univerzo v Mariboru. Želel je dobro univerzo. In popolno. Medicinska fakulteta je šla v plan v njegovem času. Diplomatsko službo v imenu Slovenije je v Vatikanu zaključeval, ko je bila mariborska škofija povišana v nadškofijo in metropolijo, s tem pa, verjame, se je okrepila možnost, da bo kardinal Slovenec kdaj tudi doma, v krajevni Cerkvi. Poslej je dr. Ludvik Toplak, zdaj v zasebnem visokem šolstvu, mariborski častni občan.

Čestitke za najvišje mariborsko mestno priznanje, gospod Toplak.
"Hvala."

To ni še eno protislovje Maribora?
"Tudi je, na neki način."

Protislovja mesta, ki da ste jih, kot vsi, doživljali, ste omenili na podelitvi.

"Res protislovja doživljamo vsi, v Mariboru pa še posebno. Začelo se je že v moji mladosti, ker smo bili Slovenci, je moja družina bila v času okupacije preganjana ter izseljena. V študentskih letih so mi očitali, da sem perspektivaš pa prijatelj z Jožetom Pučnikom. Poklicali so me k vojakom in sem moral prekiniti študij. Tega nisem smel povedati niti svojim najbližjim, ker so mi zagrozili, da če nastopijo zato študentski nemiri, mi sledi vojaško sodišče. Ampak vedno so bili v Mariboru tudi dobri ljudje."

Zakaj so se vas bali?

"Bil je splet okoliščin. Kot študent četrtega letnika prava sem sredi šestdesetih kandidiral za poslanca in v treh dneh so

me poklicali na služenje v JLA. Dobrih deset let kasneje me povabijo za predavatelja na takratno Višjo pravno šolo. Bil sem predsednik društva diplomantov Višje pravne šole in ustvariti smo hoteli klimo, pritisniti, da se v Mariboru ustanovi visoka pravna šola. Očitali so, da je to zametek politične stranke. Sedeli smo na akademskem zboru, na to smo se pripravljali dve leti. Nisem pa vedel, da je prejšnji večer po direktivi iz Ljubljane partijski komite sklenil, da visoke pravne šole ne bo. Ko smo glasovali, so bili vsi proti in sem ostal sam. Takrat sem povedal, da so Cankarja vprašali, zakaj je Slovence grdo poimenoval za hlapce, in je rekel, da ni hotel uporabiti še grše besede. Stvar se je nato potencirala. Ko sem leta 1980 sporočil, da grem zagovarjat doktorat v ZDA, so mi v isti noči vzeli potni list. Zaradi varnosti države, je bilo rečeno. In mi je bila akademska pot ponovno zaprta. Doktorat sem prevedel v srbohrvaščino, pripravljen sem se bil naučiti albansko ali makedonsko, samo da doktoriram. Neformalno so mi rekli, da sem nevaren potencialni aspirant liderstva. Nevaren kot dr. Bučar, ki bi znal napisati ustavo samostojne Slovenije, in kot dr. Pučnik, ker bi znal organizirati politične stranke. Pridružil sem se skupini mladih inženirjev, ki je trdila, da zna delati računalnike, in ustanovili smo Iskro Delto, vrhunsko računalniško podjetje. Deset let kasneje sem se

Na lokalnem nivoju je moral zmagati pragmatizem, ker na nacionalnem nivoju ni kompas

Solidarnostna ekonomija je rešitev. Mi pa imamo finančne centre moči, povezane s političnimi, in množico, zavedeno s politično demagogijo

vklučil v demokratično prenavo, v program osamosvojitve, in smo res z dr. Bučarjem pisali ustavo in z dr. Pučnikom res ustanavljali politične stranke v Sloveniji in res sprejeli zakon o visoki pravni šoli. V času Demosa sem bil predsednik takratnega družbenopolitičnega zbora skupščine in delal na izgradnji parlamentarnega sistema. Imel sem izkušnje iz gospodarstva, bil sem profesor gospodarskega prava in predlagali smo zakon o avtocesti Koper-Lendava. Po zakonu iz Kavčičeve vlade bi se od Nove Gorice do Šentilja vsako leto zgradilo sedem kilometrov, naš predlog pa je bil 70 kilometrov na leto. In koncesija. Tri člene našega predloga so brisali: določilo o koncesiji, s čimer so izključili mednarodno konkurenco, člen, ki je predvideval ob avtocesti naftovod in rafinerijo v Lendavi. Z dobički iz rafinerije bi bila avtocesta v sedmih letih izplačana, iz davkov na derivate. Naše avtoceste bi bile za polovico cenejše in brez dolgov! In brisali so določbo, da se ne plača odškodnina za zemljišče za avtocesto, ampak se da nadomestilo iz sklada kmetijskih zemljišč in gozdov. Vse tri člene so interesne skupine, gradbene, energetske in lokalne, zrušile. Bil je sprejet okrnjen zakon."

Rafineriji ni smelo uspeti?

"Ni. To je bilo za naftne trgovce preveč. Ne bi več samo kupovali in doma monopolno prodajali. Zato so ta projekt zrušili. Drugi projekt je bil zakon o omejeni obrestni meri. Za en glas je padel v parlamentu. Gospodarji vedo: če je obrestna mera na depozit v banki višja, kot je profitna stopnja na v gospodarstvu naloženi kapital, je ekonomski konec. Če se kmetu bolj splača,

da ima

tisoč evrov na banki kot tri krave v hlevu, je ekonomije konec, še huje je, če kmet, ki kupi tri krave, ne more odplačevati visokih obresti in pride na dražbo. V novejši zgodovini je bila večkrat takšna situacija. Prvič pred zlomom francoske kraljevske banke, čemur so sledile francoska revolucija in Napoleoneve vojne. Drugič pred zlomom dunajske borze sto let kasneje, 1893., čemur so sledili socialni nemiri in prva svetovna vojna. Janez Evangelist Krek je takrat pisal Črne bukve kmečkega stanu."

Pa tretjič?

"Tretjič se je zgodilo ob zlomu newyorške borze 1929. Vedno pa je bil razlog neravnotežje med finančno ekonomijo, finančnim sektorjem in realnim sektorjem, gospodarstvom. Finančni sektor evidentira in servisira gospodarstvo, ne pa akumulira. Če finančni sektor začne diktirati realni ekonomiji, je ekonomije konec in nujno pride do zloma. Četrtrič se je to zgodilo po padcu berlinskega zidu konec osemdesetih. Spomnite se, mariborski Tam, Metalna, Hidromontaža so takrat jemali bančne kredite v markah po 30, 40-odstotni letni obrestni meri. K temu je pripomogla tako imenovana monetaristična teorija, ki ji je žal sledila tudi naša ekonomska teorija. Pa ne samo naša. Od Šentilja do Vladivostoka so nasledili temu triku! >>

Takrat sem pisal: Oderuške obresti so zločinske, oderuštvu je zločin sam po sebi. Če jih država tolerira, če naredijo takšne zakone, je pa juridični zločin!"

Pri nas je po vzorcu nekdanjih mariborskih velikih podjetij do danes propadla še cela serija firm?

"To gre kot pri dominah."

Peti zlom je bil v letih 2007, 2008?

"Ne, to je samo nadaljevanka. Posledice se vedno pojavijo z zamikom sedem do deset let. Ta razlika se je sedaj povečala, ker se je odprl kitajski trg, ki ga ni nihče pričakoval. Vse to najdete v parlamentarnih stenogramih iz začetka devetdesetih! In še tretji zakon. O zadrugah. Poskušal je utemeljiti socialnotržno ekonomijo, ker združništvo ustvarja socialno ravnatežje. Preprečuje diferenciacijo na maloštevilne bogate in osiromašeno veliko število revežev."

Kar imamo vse bolj danes?

"Zadragam se je takrat dodelilo 45 odstotkov predelovalne industrije. Privatizacija, smo rekli, naj bo pravična in zakonita. Prvi naj dobijo tisti, ki so prvi vložili, bivši lastniki z zakonom o denacionalizaciji, potem pa tisti, ki so dodali novo vrednost, to so delavci in kmetje ter vsi drugi zaposleni, ki so ustvarjali minulo delo trideset, štirideset let. Še več. Ustava iz leta 1974 in naprej, do 1989., je določala, da ima delavec pravico do uporabe in razpolaganja z rezultati minulega dela. Lastninska pravica je bila dana delavcu! S privatizacijo, kot se je zgodila pri nas, z menedžersko privatizacijo, pa so najbolj oškodovali delavca! Vzeli so mu lastninsko pravico. Bivša nomenklatura se je je bala. Beseda lastnina ni bila dovoljena, tudi delavsko delničarstvo ne. Vsebinsko je pa bila delavčeva lastnina. Tako imenovana menedžerska privatizacija je spremenila politične privilegije v lastninsko pravico, ki naj bi bila dedna. Že leta 1990 smo tudi predlagali komisijo proti korupciji in nepoštenemu lastninjenju ter nastopili proti proporcionalnemu volilnemu sistemu. Opozarjali smo, da proporcionalni volilni sistem z nacionalno listo, kakršnega so poznali v Italiji, vodi v vladavino partitokracije, partitokracija pa, po italijanskih izkušnjah, vodi v španovijo z mafijo. Sistem je dal preveliko moč strankarskim liderjem. Zato sem politiko zapustil, ker sem menil, da je potrebna edukacija; da moramo mladim ljudem odpreti oči. Zato sem se vrnil na univerzo."

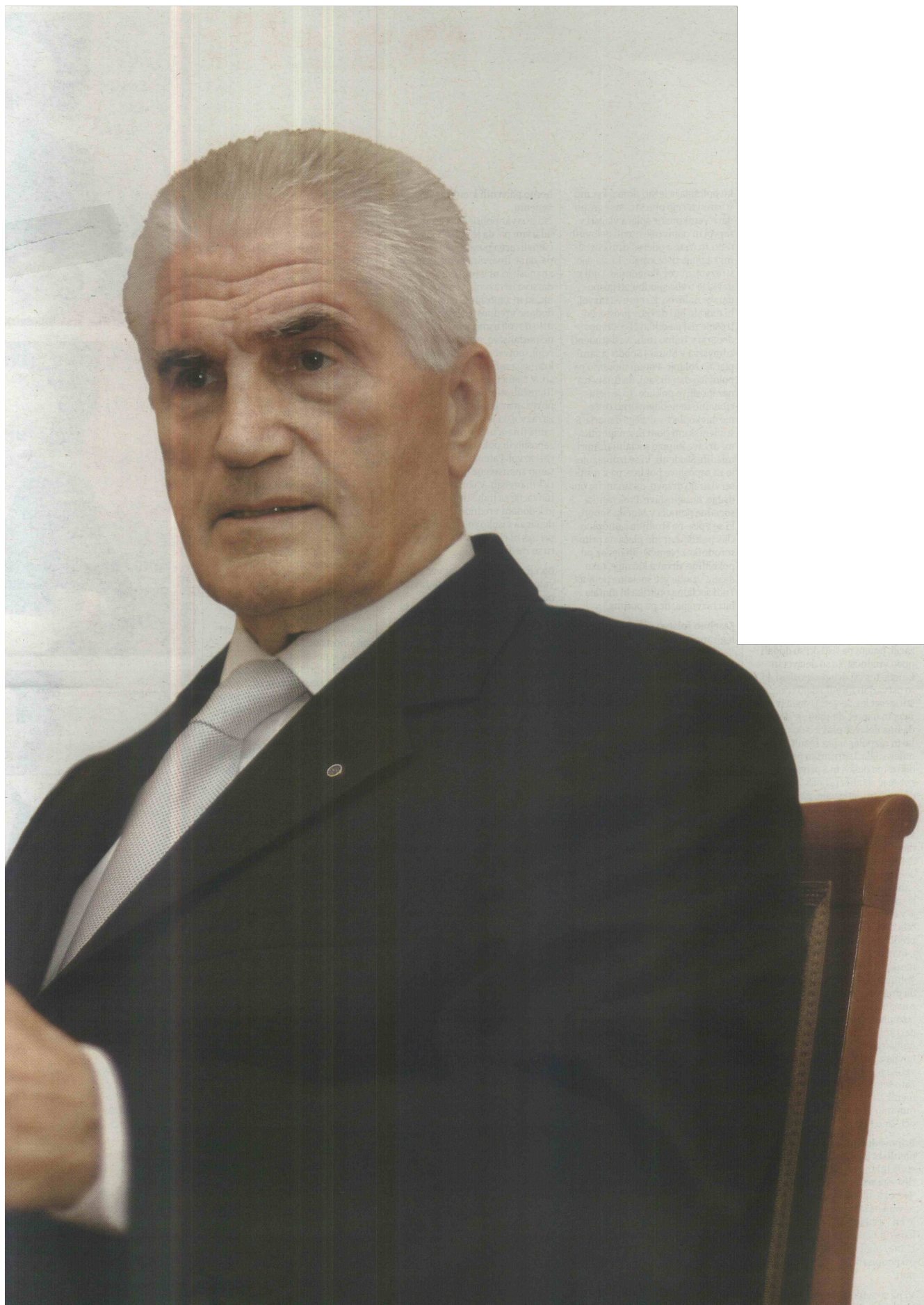
Page: 15

Reach: 57000

Country: SLOVENIA

Size: 3112 cm2

3 / 7

Naročnik: VSESLOVENSKO ZDRUŽENJE MALIH DELNICAŖEV
Objave so namenjene interni uporabi v skladu z odločbami ZASP in se brez soglasja imetnika pravice ne smejo prosto razmnoževati in distribuirati!
Kiplog d.o.o.

Pripovedujete, da je odločitev za plenilski kapitalizem pri nas nastala takoj po prestopu iz enopartijskega sistema?

"Ne, to je bila sestavina tako imenovanega sestopa z oblasti. Baje je bil kasneje tudi dogovor strankarskih liderjev, ki so ga z izjemo Ivana Omana in Vitomirja Grosa vsi podpisali, da se nadaljuje po tej poti."

Vi pa ste videli naprej?

"Ne jaz. Voda teče dol. Dva in dva je štiri. Zelo preprosto. Če se rentniku bolj splača ležati doma, ker mu v banki tečejo obresti, če se gospodarstvenikom ne splača vlagati v razvoj in odpiranje novih delovnih mest in če se z oderuški obrestmi kaznuje tiste kmete, ki vlagajo v razvoj, ni več ekonomije. Tudi z davki je treba spodbujati gospodarske naložbe. Kar gre za razvoj, bi moralo biti davkov prosto. Potrošnjo naj pa obdavčijo. Prenos denarja v tujino tudi. Naši študenti zdravstva v Murski Soboti si sami plačajo šolanje. Potem moramo pa polovico dati državi, da financira nezaposljive poklice. To je neracionalno in neodgovorno trošenje davkoplačevalskega denarja. S študentskimi boni in z napotnicami država kupuje socialni mir pri mladih. Študenti, ki se izobražujejo za zaposljive poklice, pa v resnici servisirajo državo, da financira one druge, nezaposljive. Prejemnika socialne pomoči v Murski Soboti, ki se vpiše na študij za samozaposljiv poklic, kar mu plača na primer sorodnik iz Nemčije ali dedek od pokojnine, država kaznuje, tako da mu vzame vse socialne pomoči. Tudi socialna politika bi morala biti razvojna, ne pa potuha."

Zasebno šolstvo pri nas je deprivilegirano?

"Ne vem, kaj je to zasebno šolstvo. Šolstvo je namenjeno predvsem mladim, da se izobražujejo. Bom povedal drug primer. Leta 1968 se je na Ptuj organiziralo 40 kmetov. Dogovorili so se, da bodo za bolnišnico in vojašnico pridelovali svežo zelenjavo in sadje. Sestal se je zbor zadružnikov, tam pa je minister za kmetijstvo izjavil, da ne smejo dovoliti trgovanja kmetov, ker imajo za to kmetijski kombinat. Leta 1969 pa je centralni komite Zveze komunistov Slovenije sprejel sklep, smiselno, da tudi kmetje lahko pridelujejo za trg. Enainštirideset let

kasneje, 2010, pa slovenski minister za visoko šolstvo reče, da se ne sme dovoliti razvoja samostojnih visokošolskih zavodov, ker imamo državne univerze. V visokem šolstvu konceptualno zaostajamo za štirideset let! Med prvimi dvajsetimi najboljšimi univerzami na svetu sta ena ali dve državni, med prvih sto je osemdeset zasebnih. Konkurenci podvržene univerze so boljše, ob predpostavki, da so v enakopravnem položaju z državnimi. Ne pa da so potisnjene v neenakopravnost kot mi v Murski Soboti, kjer samoplačniško razvijamo zaposljive poklice v osiromašeni vzhodni Sloveniji. V zahodni polovici države so štiri visoke zdravstvene šole in v vzhodni polovici štiri. V zahodni polovici država financira vse, v vzhodni polovici pa samo eno. Imamo neuravnotežen regionalni, ekonomski in šolski razvoj. Mladina je pa ista, iste cilje ima, hoče se izobraževati. Smo sposobni razumeti, da šta šolana mladina in razvoj vrednoti? Ali sta politični status in oblika lastnine vrednota ali to, da kultiviramo mladino ne glede na politični in lastninski predznak?"

Zdajšnji visokošolski minister pravi, da v krizi nižamo visoke standarde. Ko bodo časi boljši, se bomo pa vrnili k enkrat že doseženemu.

"To je stvar politične presoje. Poudarjam pa, da je potrebna racionalizacija porabe denarja, ne pa, da se financira nerelevantna znanost, ki ni v funkciji gospodarstva in razvoja, ter izobraževanje, ki ni zaposljivo in ne ustvarja dodane vrednosti. Naše univerze niso dovolj usmerjene v regionalno poslanstvo, v potrebe mest in regij, temveč v pričakovanje vsakokratnega ministra, politike, oblasti. V Nemčiji je drugače. Politika finančno stimulira univerzo, ki je povezana z gospodarstvom, ki dela za razvoj, ki je na trgu in se tudi sama financira. Stimulira študij zaposljivih poklicev. In relevantni razvoj. Patente za industrijo. Ne samo znanstvene objave v ameriških revijah. Važni so patenti in inovacije za industrijo, ki prispevajo k dodani vrednosti. Proračunski denar za visoko šolstvo in znanost pri nas ni racionalno trošen. Tudi tu so rezerve."

Bo pa država še enkrat več reše-

vala v kreditih nasledle državne banke.

"To je ekonomsko-politično vprašanje in politična presoja. Ali bomo gasili ali gradili. Žal imamo gasilske akcije, premalo razvoja. V realni ekonomiji pa šteje samo dodana vrednost. Samo razvoj zagotavlja izhod iz krize. V Sloveniji je moralni problem, vrednostni, tudi na to smo opozarjali že leta 1992. Kmetija se hitro prevzame. Politična oblast tudi. Da se gospodarstvo na kmetiji obnovi, pa je potrebna generacija trdega dela. In tri generacije, da se poštenje vrne v hišo. Ni dovolj prevzeti oblasti ali izvesti gospodarsko reformo. Moralna in profesionalna prenova sta nujni. Tako bi rekel. Ko se potreba po lastnini, oblasti in ljubezni sprevrže v požrešnost, napuh in razvrat, se ruši vse. Gospodarstvo, država in družina. Ko sem to govoril Antonu Trstenjaku, mi je rekel, da imam veliko prav, vsega pa ne, ker sem pozabil, da človek in človeštvo tako kot hrano in vodo potrebuje tudi smisel. Če smisla ni pri lastnini, kraje ni mogoče preprečiti. Če oblast nima pravega smisla, ni mogoče preprečiti napuha. Postali smo ujetniki razvrednotenja vrednot! To je bilo geslo leta 1968 in se nam dogaja s polstoletnim zamikom. Povedal vam bom zgodbo. Sestane se klub Demosa, pa nastopi ena vodilnih političnih oseb in reče: Gospe in gospodje, komunizma ni več, ni več ideologije, zdaj je samo še pragmatizem. Nesreča je bila, da je ves sistem padel v kremplje pragmatizma, trenutnih interesov. Gledali so mesec v vodi, luno v mlaki in šli za to svetlobo. Brez dolgoročnega programa, brez vizije stabilnega, trajnostnega razvoja, brez vrednot. Samo trenutni interesi! Saj vidite politične stranke. Strankokracija sledi izključno trenutnim političnim interesom. Ljudje, ki so po spremembi sistema prevzeli oblast, niso znali. Vse, finance, medije, pravosodje, upravo, so obvladovale stare sile, stari uradniki in tako so privatizirale stare sile. Novi pa so naivno mislili, da je simbol oblasti, če so prejšnji večer nastopili na televiziji. Videli so se na televiziji in že mislili, da so oblast. V resnici pa so bili ministri ujetniki stockholmskega sindroma, stare administracije."

Tam, Metalno v Mariboru so v začetku devetdesetih potopili ...

Page: 15

Reach: 57000

Country: SLOVENIA

Size: 3112 cm2

5 / 7

"Že prej, z ukinitvijo razvojnih centrov. Požrešnost bank, finančnega kapitala je sokriva! Sistem je gradil na neravnotežju med realnim in finančnim sektorjem. Banke ne ustvarjajo nove vrednosti, le akumulirajo na račun tistih, ki ustvarjajo. Če namesto realne ekonomije rešujemo banke, smo na napačni poti. Kdo v Mariboru je nazadnje vlagal v dodano vrednost, katerega projekta se spomnite? Mercator? Spar? Lidl? Europark?"

Člansko izkaznico SLS imate, predsednik vaše stranke, Radovan Žerjav, je gospodarski minister, zanesljivo govorita kdaj, kaj dela vlada. Vas posluša?

"Za to ni časa! Nimajo časa za strateške razprave, morajo reševati dnevne probleme. Gasilec nima časa modrovati. Zato v Sloveniji potrebujemo neodvisni forum, ki bo mislil strateško. Sredi devetdesetih je bil predlagan slovenski narodnostrateški svet. Janez Drnovšek je nekaj let pozneje sklical pogovore o prihodnosti Slovenije, a se je stvar instrumentalizirala. Vabil je ljudi po svoji presoji, ne po objektivnem ključu. Vabil je ljudi, ki so govorili, kar je rad slišal."

Obveljalo je, da je kriza Slovenijo potegnila še bolj dol kot kakšno drugo državo. Padli smo med zaostajajoče tranzicijske države.

"Ker je bilo pri nas najbolj porušeno ravnotežje med realnim in fi-

nančnim sektorjem! Poljska, ki je obvladovala banke in ni dovolila izbruha bančnega požrešništva v škodo realne ekonomije, je uspela. Nemčija je razvijala socialnotržno ekonomijo in lokalno samooskrbo in je danes stabilna država."

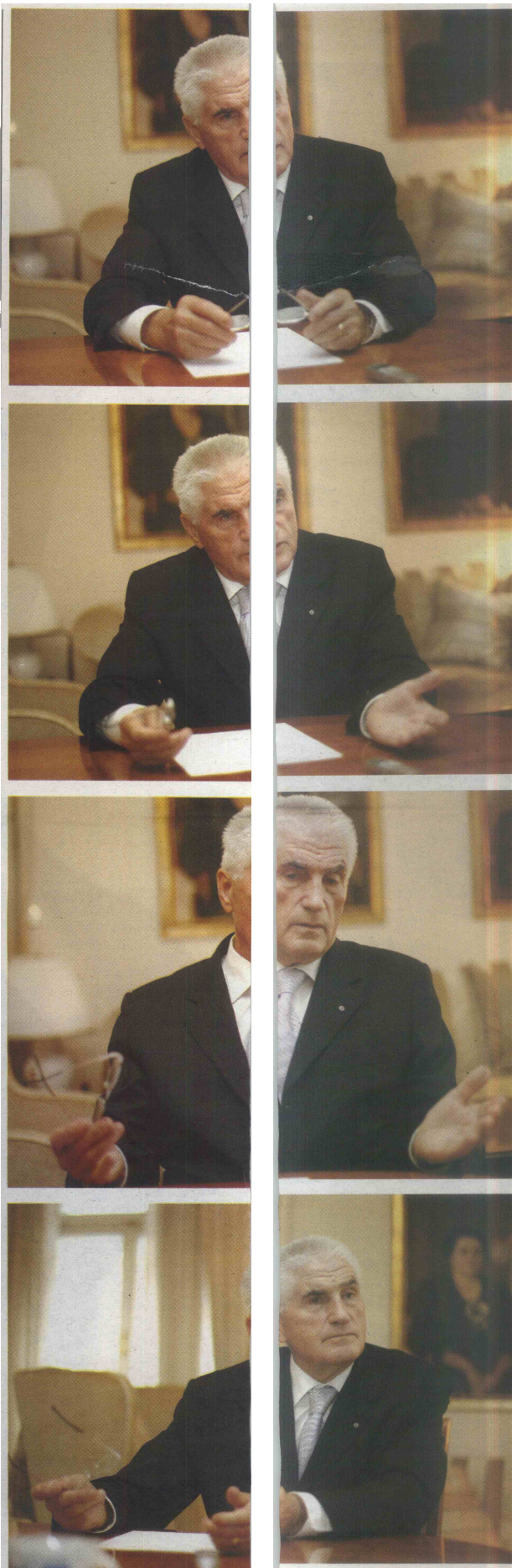
Pa se ne sklicujemo v Sloveniji kar naprej na Nemčijo?

"Gospodarsko-pravni model smo res povzeli od Nemcev, vendar je partitokracija tiste člene, ki niso odgovarjali, brisala! Predvsem člene o odgovornosti in zaščiti malih delničarjev. Nekateri so poskušali svoje zasebne ali skupinske interese prikazovati kot nacionalni interes. Ampak to je bila zloraba! Še hujša politična zloraba pa je razvrednotenje nacionalnega interesa. Ker to je razvrednotenje nacionalne identitete in samobitnosti naroda. Poglejte samo, kakšno moč so imele banke. Da si bankir, ki povzroči milijardne minuse, brez slabe vesti izplača milijon evrov odpravnine, vsi pa to mirno prenašajo ... Naša kriza, individualna in kolektivna, je vrednostna. Posledično pa institucionalno-politična in finančno-gospodarska."

V vsakdanjem življenju je za mnoge hudo konkretna. Otroci so lačni v šoli, ker starši ne morejo plačati kosila, vrste pred Rdečim križem in Karitasom so vsak dan daljše.

"Še več. Mati se vpričo otrok pred hišo, ki je na dražbi, polije z ben-

Ali sta politični status in oblika lastnine vrednota ali to, da kultiviramo mladino?

Page: 15

Reach: 57000

Country: SLOVENIA

Size: 3112 cm2

6 / 7

cinom in zažge, in vsi so tiho, tudi mediji. Izgubili smo osnovne vrednote. V Evropi je vedno obstajala solidarnostna ekonomija, da je vzpostavljala socialno ravnotežje. Šolski učbeniki zadnjega pol stoletja, po drugi svetovni vojni, pa so solidarnostno ekonomijo brisali, ker je bila napoti tako ekstremnim levičarjem kot individualistični kapitalistični novoliberalistični ekonomiji. Eni in drugi so jo izolirali. Ampak solidarnostna ekonomija je tretja pot! Po mojih ekonomskih analizah mora obvladovati približno 8 do 12 odstotkov nacionalne ekonomije, da samodejno vzpostavlja ravnotežje v družbi, ko postane kapital prepožrešen. Ko je postal ptujski vinski trgovec, odkupovalec Ornik, preveč požrešen in je od Haložanov mošt odkupoval po prenizki ceni, je haloški župnik Grobler organiziral 3000 malih vinogradnikov in ustanovil vinarsko zadrugo. Vinski trgovec jih je prej izsiljeval, združenih vinogradnikov pa ni več mogel, ker so bili močnejši. To je solidarnostna, kooperativna ekonomija, v njej je tudi danes rešitev. Ne v ekonomiji izključujoče konkurence. Mi pa imamo finančne centre moči, povezane s političnimi, in na drugi strani slabo organizirano množico, ki je obenem še v veliki meri zavedena s politično demagogijo."

Sindikati?

"Ne spomnim se, da bi resno podprli solidarnostno ekonomijo!"

Ampak kje smo, ko gre na primer Maribor na noge ne zaradi socialne slike, temveč radarjev?

"Ljudi zanimajo konkretne stvari in često ne vidijo dalje od dnevnega interesa. Niso se sposobni niti voljni organizirati v kooperativo zaradi socialnih vprašanj. Ni politične sile, ki bi bila sposobna vizionarsko povezati ljudi v sistem solidarnostne ekonomije. To se je delno zgodilo v vsej Evropi. Padla je, v devetdesetih letih, na trike novoliberalistične ameriške ekonomije. Zanimarila je kooperativo. Nemci so v devetdesetih na univerzi v Marburgu ustanovili program kooperativne in samoskrbne ekonomije. Tudi Nemci so govorili o globalizaciji, obenem pa so delali realno ekonomijo od spodaj navzgor. Zato so toliko lažje obšli svetovno gospodarsko krizo, ki je svetovna moralna

kriza."

Podrlo se je ravnotežje med delom in kapitalom?

"Med požrešnostjo in solidarnostjo. Nemci, ki so doživeli evforijo v tridesetih letih, so to drago plačali."

Kaj je Poljska naredila drugače?

"Vzdrževala je ravnotežje med finančnim in realnim sektorjem."

Tuji kapital? Kaj svetujete?

"Uravnoteženo! Vedeti moramo, kaj hočemo, kako bomo gradili svojo ekonomijo. Saj ne gre toliko za lastništvo kot za dodano vrednost, za razvoj. Mi pa smo dvajset let govorili o privatizaciji, o lastništvu namesto o razvoju. Tajkunske privatizacije so bile ena sama požrešnost. Noben tajkun ni razvojno mislil in ne družbenoodgovorno. Kaj so delali predvojni gospodarstveniki? Hutter je v Mariboru gradil stanovanja za delavce, Novak v Haložah, v Majšperku, tekstilno industrijo in zraven bolnišnico. Benko v Prekmurju. Vsi so razvijali družbenoodgovorno gospodarstvo. Niti enega novodobnega tajkuna ni mogoče primerjati z nekdanjimi družbenoodgovornimi kapitalisti. Mi nismo padli v trideseta leta kapitalizma. Mi smo padli za več kot sto let! V najbolj primitivno, podivjano akumulacijo kapitala. Lani je starino še prodajal, letos kupi si graščino. Pristali smo na trik požrešne individualistične ekonomije, ki se je instrumentalizirala prek bančnega sistema. Zanimarjali smo razvoj, ukinili razvojne centre v industriji. V Mariboru so ukinili razvojne centre. V Hidromontaži, Tamu, Metalni. Enkrat sem razmišljal o samomoru, mi je rekel profesor inženirstva, ki je bil prej v mariborski industriji: ko so ukinili razvojni center v firmi. Vedel je, da to pomeni konec, da je bodočnost izbrisana. Kratkoročni, dnevni politični motivi in pragmatični finančni interesi, relativizacija morale, to je ljudem odvzelo vizijo, kompas. Tudi na volitvah se ne opredeljujejo vrednostno, temveč pragmatično, interesno."

Bučar, Pučnik, ste rekli ...

"Mislila sta pošteno."

Brez poštenja in reda pade vse, pravite.

"Res je, tako mislim!"

Kaj nam pa lokalno vlada danes?

"Na lokalnem nivoju je moral zmagati pragmatizem, to je edina pot, ker na nacionalnem nivoju ni kompasa. Živimo v eri populizmov. Predsednik republike je moralna avtoriteta. On bi moral razpravljati o načelnih, moralnih dilemah, ker o dnevnopolitičnih razpravljajo poslanci in izvršna oblast."

Če je bil Maribor, ko se je Slovenija osamosvajala, sredi propada velike industrije, kako ga danes vidite?

"Tudi v tistem času država ni spodbujala relevantnega razvoja. Maribor se bo razvil le v odprtem evropskem prostoru. Ima sijajen geopolitični položaj med severom in jugom, vzhodom in zahodom ter izkušene in izobražene ljudi. Natančno v sredini med Trstom in Dunajem je. Razvil se bo, ekonomsko in logistično. Čeprav je bilo toliko blokad, ko smo na univerzi v mojem času predlagali Fakulteto za logistiko, da je morala nazadnje v Celje."

Vaš evropski visokošolski center, zasebna mednarodna univerza v nastajanju, ima politično podporo mariborskega župana, pravite?

"Moralno-politično podporo je dal župan Kangler, ker je pričakoval novo razvojno spodbudo."

Zdaj pa z radarji, o katerih govori že vsa država, polni mestni proračun.

"Če kdo v tem vidi vir proračunskih prihodkov, je zelo slabo, ker bi služil na napakah in nesreči ljudi. To bi bilo narobe. Če so radarji tehnično sredstvo za vzpostavljajo

Page: 15

Reach: 57000

Country: SLOVENIA

Size: 3112 cm2

7 / 7

nje varnosti v mestu, kakor pravi župan, pa naj bodo."

Minuse proporcionalnega volilnega sistema ste omenili, v kampanji pred predsedniškimi volitvami bi ga eden od kandidatov zamenjal za večinskega. Kaj vas moti?

"Ni v tem problem. Problem je, če imajo strankarski liderji preveliko moč, če oni postavljajo kandidate za poslance. Tako se oblikuje strankokracija. V začetku devetdesetih let, ko smo imeli nacionalno listo in proporcionalni sistem, sem res opozarjal, da to vodi v vladavino partitokracije. Še enkrat rečem: politika je v krizi, ker smo v osnovi, vrednostno, zgrešili v začetku devetdesetih, ko je zavladal pragmatizem namesto razvoja. Gospodarsko in varčno usmerjeni ljudje v Evropi delajo za družino, za državo, za starost in še kak očenaš za drugi svet. To so konzervativci, krščanski demokrati. V Ameriki republikanci. Drugi pa so socialci, socialni demokrati, bolj sprotno, potrošniško orientirani, za plačo. V našem parlamentu so pa pragmatične interesne skupine namesto strateško-razvojnih, družbeno odgovornih. Vsi smo pri nas ujetniki pragmatizma. Manjka nam normalna, močna desnica, razvojno, gospodarsko usmerjena konzervativna opcija. In manjka nam socialna levica. Nimamo uravnoteženega, evropsko primerljivega parlamentarnega modela, čeprav je bistven za politično stabilnost. Vizionarsko voditeljstvo nam manjka. Tudi v Evropi manjka zvezda repatica. V Sloveniji prav tako. Želel bi si, da politike ne bi razumeli kot umetnost možnega, ampak kot servis ljudstva. Ko sem Jožetu Pučniku predlagal, naj naredi zmerno levo socialdemokratsko stranko, stranko dela, mi bomo pa zmerno desno konzervativno, mi je rekel, naj pridem in jo naredim z njim. Pa sem ga vprašal, s kom. Ni imel izkušenih ljudi. Nikjer nimamo ravnotežja, ne v politiki, gospodarstvu ne v akademski sferi."

Ampak pesimist kljub vsemu niste?

"Nisem. Smo na razpotju. Ali bomo vozili po cesti ali v jarku. Pijanca zanese v jarek. Potrebno je ravnotežje."

Nezaupanje nam jemlje zrak. Oblast ne zna prodati ukrepov, če so protikrizni, kakor trdi. Ni to naša slika danes?

"Tudi oni so omejeni. Omejeni v domačih političnih in finančnih okvirjih in v mednarodnih. Janez Evangelist Krek je bil eden največjih intelektualcev v Evropi svojega časa. Njegovo delo je teoretično nadaljeval Aleš Ušeničnik in 1937. napisal knjigo o socialnotržni ekonomiji. Deset let kasneje je pod enakim naslovom na Bavarskem izšla knjiga, ki so jo očetje Evropske skupnosti nato prevzeli kot osnovo evropske socialnotržne ekonomije. Slovenski intelektualci so takrat z ekonomskimi in političnimi modeli prednjačili v svetu! Potem so pa pri nas solidarnostno ekonomijo brisali iz učbenikov, iz prakse in iz zavesti, pa tudi iz slovarja." •